Vit eiga hvønn oljudropa

-Danir kunnu ikki taka undirgrundina aftur. Teir kunnu ikki á legalan hátt taka naka› aftur, sum vit hava fingi› so sum undirgrundina. Hetta sigur Halgir W. Poulsen, advokatur, sum var vi› í samrá›ingunum vi› danir um yvirtøku av undirgrundini.

UNDIRGRUND
Jan Müller

– Vit eiga hvønn oljudropa, sum kemur upp úr undirgrundini sigur advokaturin, sum heldur fyri, at avtalan føroyingar og danir hava gjørt um undirgrundina kann bara takast aftur vi› eini kontrakollvelting – Um vit fara at kríggjast móti Danmark, og teir taka Føroyar vi› hermegi, so kunnu teir gera, hvat teir vilja leggur hann eitt sindur speirekandi aftrat.

Uppá fyrispurning hvørja vi›merking hann hevur til ta stø›u, sum er íkomin, eftir at samrá›ingarnar í Keypmannahavn slitna›u í farnu viku vísir Halgir W. Poulsen til úttalilsi síni í útvarpinum um sama mundi›, tá hann m.a. førdi fram, at ta› var heilt burturvi› at spyrja nakran ella sáa iva um, antin føroyingar eru ein tjó› ella ikki.

– Anfinn og Høgni vilja hava eina váttan um, at vit eru eitt sokalla› fólkarættarligt subjekt. Ta› kann diskuterast. Men eg dugi ikki at síggja, at ta› hevur nakran relevans. Man kann ikki krevja av danska forsætisrá›harranum, at hann skal geva erklering uppá ta›. Ta› mátti veri› nóg miki› fyri hesar menninar, at teir hava fingi› eina váttan frá donsku stjórnini og danska fólkatinginum um, at hesi vilja samrá›ast vi› okkum um loysing og vilja vit loysing, so fáa vit ta›. Hvat meira hava teir brúk fyri spyr Halgir W. Poulsen!

Hava bara fingi› undirgrund til láns

– Spurningurin er, um vit hava yvirtiki› undirgrundina ella um vit bert eru sloppin at spæla vi› hana, at vit bara hava fingi› hana til láns? Um man lurtar eftir tí, sum Nyrup sigur, so ljó›ar ta› sum, at vit bara hava fingi› alt til láns. Og hava teir hug at taka ta› aftur, so gera teir ta› sigur Anfinn V. Hansen, advokatur, sum heldur ta› hev›i veri› gott, um vit í Føroyum fáa eitt prinsipielt or›askifti um ríkisrættarligu vi›urskiftini

FRAMTÍ‹ARSTØ‹A FØROYA
Jan Müller

Ein av teimum føroysku advokatunum, sum oftani luttekur í almenna politiska/løgfrø›iliga or›askiftinum í Føroyum er Anfinn V. Hansen í Havn. Sosialurin hevur spurt, hvat hann heldur um stø›una, nú slit er íkomi› í samrá›ingunum millum Føroyar og Danmark um framtí›ar stø›u Føroya.

Anfinn V. Hansen heldur ósemjuna snúgva seg um, antin føroyingar eru naka› serstakt ella vit bara eru ein partur av ríkinum, og har ta› vi› eini vanligari fólkatingslóg hevur veri› sagt, at vit hava nøkur vanlig rættindi.

– Gamla teoriin var, at føroyingar hava fingi› útdelegera› naka› ta› sama sum amtini í Danmark og at man líkasum livir av ná›i av fólkatinginum. Um fólkatingi› í morgin meinar, at heimast‡ri› ikki skal vera galdandi longur, so tekur man ta› bara av. Føroyingar n‡tast tí als ikki at spyrjast eftir.

Anfinn V. Hansen vísir sí›ani til, hvussu gongdin hevur veri› henda hesi 50-60 árini. – Í 1948 var› sta›fest, at ta› er ein munur millum føroyingar og danir. At føroyingar hava fingi› nøkur fólkarættslig rættindi, og at ta› er komin ein si›venja, sum í prinsippinum setur grundlógina til viks á nøkrum punktum.

Nógv teori hevur veri› frammi um, at danskir myndugleikar kunnu ikki seta til viks føroyskar myndugleikar á økjum, har heimast‡ri› hevur yvirtiki›. Ta›, sum nú hendir, er, at danir siga, at hetta er ikki rætt. Sagt ver›ur nú, at føroyingar eru ein partur av grundlógini, solei›is sum hon er or›a›. Tvs. at heimast‡ri› er ikki nevnt í grundlógini, og ta› merkir, at man hevur eingi rættindi. Føroyingar hava tí í veruleikanum ikki fleiri rættindi enn einhvør kommuna í Danmark vísir Anfinn V. Hansen á og leggur aftrat, at hetta er ta›, sum forsætisrá›harrin ikki vil ganga frá, og ta› merkir so aftur, at vit her eru innan fyri vanligan statsrætt. Ta› framgongur so eisini av grundlógini, at man kann tveita ein part av ríkinum út, um man ynskir ta›.

– Hetta er ta›, sum forsætisrá›harrin vil tosa út frá, me›an landsst‡ri› metir, at føroyingar uppfylla treytirnar eftir vanligum fólkarætti til at vera sjálvstø›ugt fólk og fáa tey rættindi, sum eitt serstakt fólk hevur til at kunna skipa síni egnu vi›urskifti.

Anfinn V. Hansen sigur at hetta er sama tjaki› sum veri› hevur um t.d. Kosovo, har danir tó siga beint ta› øvugta. Hann heldur eisini Turkaland vera eitt gott dømi um hetta sama. Turkaland vi›urkennur ikki kurdar. Ta› metir teir sum fjallaturkar og vil ikki geva teimum nøkur serstøk rættindi. Turkiska stjórnin sigur, at hetta er eitt innanh‡sismál. Talan er um eitt samla› ríki og eina samla›a lóg, og ta› er eingin, sum hevur nøkur serstøk rættindi til at kunna útrópa seg naka›.

Turkaland hevur fingi› nógvar atfinningar móti hesi stø›u síni mótvegis kurdunum frá Mannarættindafelagsskapum, Danmark og ES, sum vísa á, at kurdar lutvíst uppfylla treytirnar fyri at vera eitt fólk. Har eru danir hinumegin, men tá sn‡r seg um vi›urskiftini vi›víkjandi Føroyum, so meta teir ikki, at ta› sama er galdandi, og ta› heldur føroyski advokaturin vera ein løgin stø›a.

Anfinn Hansen vísir annars á, at aktuella máli› um vi›urkenning av Føroyum sum tjó› er væl íkomi› eftir or›askifti› í sambandi vi› Føroyar og ST og Nato. - Ta› er spurningurin um, hvønn koyriplan tú skal fylgja fyri at koma til eitt endaligt úrslit, hvør ta› í veruleikanum er, sum situr yvir fyri hvørjum ø›rum. Har hevur landsst‡ri› so valt eina kós, sum í hvørtfall juridiskt tey flestu eru samd um, at ta› hevur rætt at hava. Men jura og politikkur fylgjast ikki altí› at leggur advokaturin aftrat.

Fólkaatkvø›a

Hvat vi›víkur spurninginum um fólkaatkvø›u sigur Anfinn V. Hansen, at ein slík fer ikki at snúgva um, antin vit eru ein tjó› ella ikki. – Ein kann í prinsippinum ikki hava eina fólkaatkvø›u uttan man er ein tjó› ella onkur meinar, at man er ein tjó›. Ta› eru ymisk objektiv kriteriur, sum skulu til fyri at sta›festa, at talan er um eina tjó›, og tey kann ein ikki atkvø›a um.

Ein atkvø›ugrei›sla er heldur ikki bindandi uppá nakran máta vísir Anfinn Hansen á. – Hon er eitt slag av eini útví›ka›ari opinionskanning. Vi› eini slíkari ber til at finna fram til, hvat viljin er í Føroyum. Um føroyingar t.d. ganga inn fyri at útviska munin, sum er millum ein føroying og ein dana ella um teir vilja hava sta›fest, at ta› er ein munur. Tvs. um fólki› heldur ta›. Ta› liggur sum so ikki nógv jura í hesum. Men um føroyingar, sum eru í Føroyum, ikki kenna seg sum føroyingar men heldur sum eitt slag av dønum, so kann man finna fram til, um ta› er ta› teir meina. Siga fólk ja til, at vit eru naka› serstakt, so hevur man eisini fingi› eina útmelding um at vilja og sum man so kann brúka politiskt.

– Hvat heldur tú persónliga um ta vend, sum er íkomin eftir seinasta samrá›ingarfundin?

– Tá landsst‡ri› heilt frá byrjan seg›i, at ta› vildi hava eina avtalu, og man tá skal fylgja teirri linjuni, so er hetta í prinsippinum ta› rætta at gera. Tí alt hetta byrja›i jú vi›, at føroyingar vóru ónøgdir vi›, hvussu Heimast‡rislógin virka›i. Ta› var grei› politisk semja um, at Heimast‡rislógin mátti broytast uppá onkran máta, og ta› mátti gerast greitt, at vit høvdu ein serligan status. Hetta gekk eisini Javna›arflokkurin inn fyri. Fylgir man tí, sum nú ver›ur sagt innan statsrætt, so ver›ur í veruleikanum sligi› fast, at Heimast‡rislógin hevur heldur einki serligt tilverugrundarlag meira, enn at vera ein vanlig lóg.

Heimast‡rislógin

Anfinn Hansen sigur, at ta› kundi veri› áhugavert nú at fingi› framprovokera› eitt tjak um, hvussu hetta vi› Heimast‡rislógini veruliga fyriheldur seg. – Skulu vit velja millum av hava eitt hálvt ella eitt heilt sjálvst‡ri ella stendur vali› millum at hava okkurt slag av sjálvst‡ri ella eru vit bara beinlei›is ein undirorna›ur partur undir tí danska ríkinum? Ta› er væl eisini fyri at fáa hetta tjaki› fram innanh‡sis í Føroyum og ikki so nógv í Danmark, at landsst‡ri› hevur tiki› hetta fram. Út frá signalunum, sum eru komin fram millum flokkarnar, hevur ta› veri› eitt sindur ógreitt, hvat í veruleikanum var› samrá›st um. Í so máta er hetta skilagott, men ta› er so ein politiskur spurningur.

Anfinn V. Hansen, advokatur skilur væl landsst‡ri›, at ta› vil hava eitt prinsipielt or›askifti um Heimast‡rislógina

Anfinn Hansen heldur fyri, at vit í veruleikanum hava parkera› samrá›ingarnar vi› danir um fullveldi og eru farin inn í eitt anna› prinsipielt or›askifti.

– Spyr man landsst‡ri› um alt hetta, ver›ur svari›, at ta› hevur gingi› út frá tí, sum ta› nú hevur bi›i› um at fáa vátta›, nevniliga ta›, sum danir hava tiki› undir vi› alla tí›ina. Tí er ta› ein n‡ggj stø›a, tá danir ikki vilja taka undir vi› tí. Sí›ani 1948 hevur veri› sagt, at Heimast‡rislógin fastleggur nøkur rættindi, sum ikki kunnu takast aftur. Tí er hetta, sum nú er komi› fram, ein n‡ggj stø›a. Eru Føroyar eitt amt vi› serligum rættindum?

Undirgrundina til láns!

Uppá fyrispurning um ta› ikki fleiri dømi um, at føroyingar hava yvirtiki› mál og sum ikki kunnu takast aftur av dønum, eitt nú yvirtøkan av undirgrundini ella ráevnunum sigur advokaturin: – Spurningurin er, um vit hava yvirtiki› undirgrundina ella um vit bert eru sloppin at spæla vi› hana – hava vit bara fingi› hana til láns?

– Hvat heldur tú?

– Um man lurtar eftir tí, sum Nyrup sigur, so ljó›ar ta› sum, at vit bara hava fingi› alt til láns. Og hava teir hug at taka ta› aftur, so gera teir ta›.

Anfinn Hansen sigur ví›ari, at hevur danska stjórnin givi› okkum undirgrundina so nógv, at teir ongantí› aftur kunnu rá›a yvir henni aftur, so hevur hon harvi› eisini tilsí›usett sjálva grundlógina. Spurningurin er so, um undirgrundin veruliga er givin so nógv, at hon ikki kann takast aftur! Ta› er ta›, sum vit mugu fáa sta›fest.

– Vit hava fingi› lyfti um ymiskt sí›ani 1948, har tingini líkasum skulu passa seg sjálvi, og so leingi tey kunnu ta›, hava vit tey. Men um tey í veruleikanum kunnu fer›ast aftur til Danmarkar er naka›, sum vit ongantí› hava fingi› avprøva›. Ta› er væl ta›, sum landsst‡ri› hevur bi›i› Nyrup um at vátta og sum hann ikki kann vátta. Tí tá lovar hann ov nógv.

Anfinn Hansen vísir á, at fyrrv. forsætisrá›harrin, Schluter úttala›i seg á sinni um, at føroyingar skuldu hava undirgrundina og behalda hana. Spurningurin tá er, hvussu nógv hann hevur bundi› seg vi› tí avger›ini! – N‡ggi forsætisrá›harrin Nyrup vil ikki úttala seg um slíkt. Tá er spurningurin, um hann vi› hesum tekur or›ini hjá hinum aftur ella hevur eina a›ra meining! Íkemur ein ósemja, so kanst tú ikki fáa ein dómstól at avgera hana. Tá eru ta› í prinsippinum bara kanónir, sum kunnu avgera ta›.

Sunt or›askifti

– Hvat vantar tú fer at henda í kjalarvørrinum á seinasta fundinum í Keypmannahavn: eitt eljustrí› ella eitt sunt or›askifti?

– Eg rokni vi›, at vit fáa eitt sunt or›askifti um naka›, sum vit hava tosa› ov líti› um, og har føroyingar mugu finna út av sjálvir, hvat teir halda. Vit mugu fáa vent or›askiftinum frá at ver›a alt ella einki til at ver›a, hvat vit hava og hvat vit ynskja at fáa í sta›in fyri.

Vit fáa ta› sjálvst‡ri vit ynskja

– Hetta er so óverdugt. Ta› skapar ikki vir›ing fyri okkara landsst‡ri. Ta› kundi gott veri› gjørt uppá annan máta, har vit høvdu eitt sindur av sjálvsvir›ing heldur enn at framtúra vi› einum og ø›rum, sum bara skapar frustratión, konfrontation og ótryggleika fyri allar partar. Eisini fyri fólk. Vit eru í villarrei›. Hvat ver›ur nú ta› næsta teir finna uppá spyr advokaturin Bjørn á Heygum

FRAMTÍ‹ARSTØ‹A FØROYA
Jan Müller

Ein av teimum, sum ikki plagar at leggja fingrarnar ímillum, tá stór og álvarslig politiskt mál eru til vi›ger›ar er Bjørn á Heygum, advokatur í Havn, og kanska serstakliga, tá hesi hava ein løgfrø›iliga brodd.

– Eg dugi ikki at síggja, at ta› hevur so ovurstóran t‡dning, hvussu man einafer› tulkar eitt or› sæ› í mun til realitetirnar í samrá›ingunum, sum eru tær, at vit fáa ta› sjálvst‡ri og tann suverenitet, sum vit sjálvi ynskja. Ta› er jú sta›fest. Ta› má væl vera kjarnan, beinagrindin í hesum málinum sigur Bjørn á Heygum og vísir til, at danski forsætisrá›harrin Nyrup alment í sjónvarpinum hevur úttala› hetta og at hann eisini hevur sítt bakland í ordan, har hann jú hevur alt fólkatingi› aftanfyri seg.

Bjørn á Heygum sigur tí, at um Føroya fólk vi› eina fólkaatkvø›u avger vi› einum meiriluta, at man ynskir ein suverenan stat, so fær ta› ein suverenan stat. Hann heldur tí, at vit eiga ikki at royna at grugga máli› og líkasum fara út á eitt akademiskt sí›uspor vi› tulkingunum av tjó›, landi, fólki osfr. – Eg haldi ikki ta› er serliga relevant. Hví man skal hava fólkaatkvø›u um eina tulking av einum or›i ella definitión? Ta› síggi eg ikki rættiliga endamáli› vi›. Mær tykist, at máli› hevur lyndi til at fara út á eitt sí›uspor.

Bjørn á Heygum sigur ví›ari, at landsst‡ri› má væl hava innsæ›, at man kemur ikki longur vi› samrá›ingunum, nú vit hava fingi› grei› bo› um f‡ra ára skiftistí›. – Vitandi um at man ikki kemur ígjøgnum vi› eina fólkaatkvø›u vi› einum uppskoti um ein føroyskan suverenan stat, sum byggir á f‡ra ára skiftistí›, so havi eg varhugan av, at hetta seinasta stigi› hjá landsst‡rinum sn‡r seg um taktikk. Man líkasum roynir at koma inn gjøgnum bakdyrnar vi› øllum hesum akademisku tulkingunum av statsrættar- og fólkarættarligum vi›urskiftum ofr. og fær harvi› grugga› alt máli›.

Samdur vi› Nyrup

Advokaturin og fyrrverandi sambandstingma›ur sigur sera annars vera samdan vi› Nyrup um, at soleingi tey vi›urskiftini eru galdandi, sum eru ta›, er útgangsstø›i› fyri tjakinum statsrættur. – Ta› má ta› vera. Antin man tekur undir ella ikki vi› teimum vi›urskiftum, sum eru, so má man vir›a tey. Tí ta› er á legalum juridiskum grundarlag, at vit hava eina skipan, sum er Heimast‡rislógin. Solengi tann skipanin er í gildi millum Føroyar og Danmark, tosa vit sum útgangsstø›i um statsrætt og ikki fólkarætt. At man so út frá ø›rum sjónarmi›jum kann fáa okkum at vera eitt land og ein tjó›, málsliga, geografiskt, mentanarliga osfr. er so sín søk. Men ta› er ikki so avgerandi í hesum samanhanginum.

Bjørn á Heygum sigur ví›ari, at uttan mun til hvørja politiska uppfatan man hevur, so má man royna at vera objektivur og reellur og taka útgangsstø›i í tí veruleika sum er og ikki einum veruleika, sum man ynskir sær. Hann skal kanska koma seinni. Hann heldur annars fyri, at ta› eru undarlig signal, sum landsst‡ri› kemur út vi›, um nú at kontakta ST og fara undir at fyrireka eina fólkaatkvø›u, tá vit ikki fáa at vita, hvat endamáli› er.

– Men eitt stendur rimmarfast, og ta› er, at landsst‡ri› hevur rent seg fast. Totalt. Spurningurin er, um teir í heila tiki› kunnu koma ví›ari. Og meta teir ta›, hvat er so metodan! Nú skulu teir so hava eina fólkaatkvø›u. Og vísandi til eina fólkaatkvø›u, har Føroya fólk tekur undir vi›, at ta› er ein tjó›, fer landsst‡ri› so at sta›festa, at nú er ein meiriluti fyri føroyskum suvereniteti og fer so samrá›ast út frá tí. Ein kann spekulera út í ta› óendaliga um, hvat teir ætla. Ta› er sera ringt í løtuni at peila teir av vísir advokaturin á og heldur fram:

– Mær dámar ikki henda konfrontatiónspolitikkin, sum ta› alla tí›ina ver›ur lagt upp til. Ta› er fullkomiliga óney›ugt og fyri mær at síggja, kundi tú nátt nógv longur vi› samrá›ingum og vi› at var›veitt gó› vi›urskifti, solei›is at man var tryggur vi› hvønn annan. Ísta›in fyri hetta alla tí›ina at koyra tingini upp í ein spíss og nærum mi›ja móti at fáa samanbrest millum partarnar. Ta› er ikki ein máti at røkka einum máli uppá.

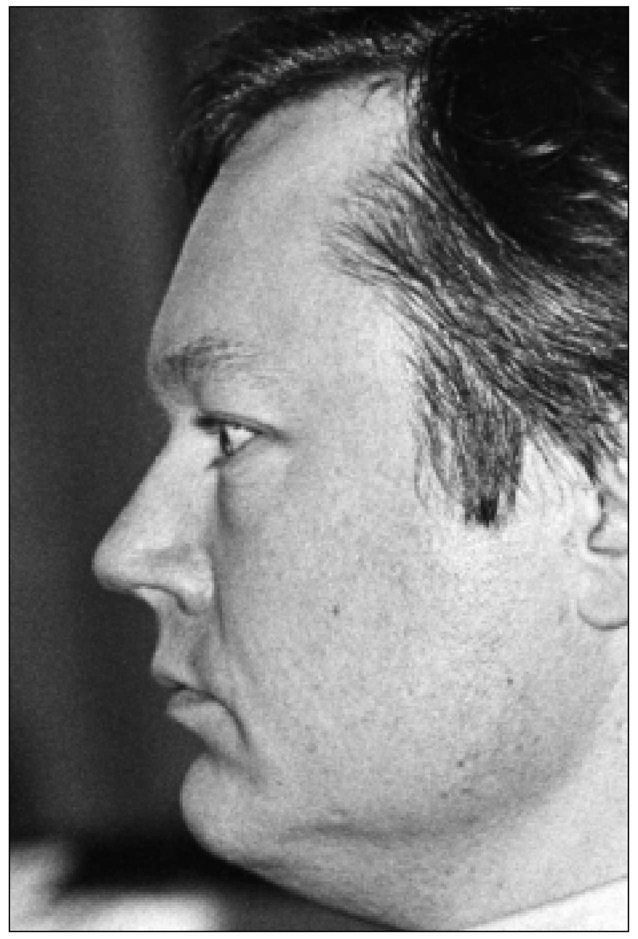
Bjørn á Heygum, advokatur: – Hetta er ein óverdug stø›a fyri okkum føroyingar

Hvat bagir Fólkaflokkinum?

Ta› undrar ikki Bjørn á Heygum, at Tjó›veldisflokkurin kemur vi› hesum, tí ta› er jú teirra politikkur. – Teir vilja hava eitt fullveldi her og nú og ongantí› ov skjótt. Tá leggur man ikki nógv í, um man ikki hevur gó› vi›urskifti vi› danir. Ta› hevur man kanska ongantí› havt. Men at Fólkaflokkurin og Sjálvst‡risflokkurin skulu fara so langt út og lata seg toga og lokka so langt av Tjó›veldisflokkinum, undrar meg stórliga. Og eg veit eisini, at teir hava ikki uppbakking í heilt stórum parti av sínum baklandi fyri tí rikna politikkinum. Tosar tú vi› fólkafloksfólk og sjálvst‡risfólk, so siga tey, at hetta var ongantí› meiningin vi› hesi samgonguni.

Tá ta› ræ›ur um spurningin tjó›, so heldur Bjørn á Heygum, at vit hava altí› mett okkum sum tjó›. – Spurningurin er tá, hvussu hetta ver›ur fata› í statsrættarligum samanhangi. Eitt er hvørja fatan vit hava í okkara hugaheimi av spurninginum tjó›. Eitt anna› er hvussu hetta reint løgfrø›iliga skal handfarast og hvat útgangsstø›i› er í eini samrá›ingarstø›u. Tá kanst tú ikki brúka or›i› tjó› sum synonym vi› ein suverenan stat. Ta› ber ikki til undir verandi fyritreytum. Tí er umrá›andi, at man skilir hesi tingini at. Tá ta› sn‡r seg um mentan ol. eru vit ein tjó›, men ta› má ikki koma hartil undir verandi fyritreytum, at vit fara at gera samanberingar vi› eina tjó› og ein suverenan stat. Ta› ber ikki til. Man má ikki blanda hesi tingini saman. Ta› sigur Nyrup eisini, og eg eri púra samdur vi› honum. Vit mugu samrá›ast út frá teimum verandi statsrættarligu fyritreytunum, sum galdandi eru millum partarnar. Hvat so kann koma aftaná veldst um úrsliti› av samrá›ingunum.

Vil misbrúka fólkaatkvø›u

Bjørn á Heygum er annars bangin fyri, at landsst‡ri› tilætla› ætlar at brúka hugtøk, sum eru minni ítøkilig og meira ella minni luftig og so eftirfylgjandi leggja sína tulking í ta› og presentera ta› fyri Nyrup og siga: – Ger so væl, vit hava havt eina fólkattkvø›u um, at vit eru ein tjó›, ergo er talan um, at man er fyri einum suverenum stati. Ta› er ikki reelt at arbei›a uppá tann mátan. Ta› er ikki nokk, at tú tekur stø›u fyri og ímóti nøkrum, tú skal eisini kunna vita frammanundan, hvat ta› eftirfylgjandi skal brúkast til.

– Hetta er so óverdugt. Ta› skapar ikki vir›ing fyri okkara landsst‡ri. Ta› kundi gott veri› gjørt uppá annan máta, har vit høvdu eitt sindur av sjálvsvir›ing enn at framtúra vi› einum og ø›rum, sum bara skapar frustratión og konfrontation og ótryggleika fyri allar partar. Eisini fyri fólk. Vit eru eitt sindur í villarrei›. Hvat ver›ur nú ta› næsta teir finna uppá spyr advokaturin og svarar – Man veit ta› aldrin.